

Anas-Mohammed / Shutterstock.com

HABER MERKEZİ

Bir açık hava hapishanesi: Dünden bugüne Gazze

Tarih sahnesine ilk çıkışı M.Ö. 15. yüzyılda Mısır firavunlarının kayıtlarında görülür. Ardından, adını tüm Filistin coğrafyasına verecek olan ve Ege'den geldikleri düşünülen Filistler (Pelistler), Gazze'yi beş önemli şehir devletinden biri (Pentapolis) haline getirdiler. Eski Ahit'te Samson'un esir edilip öldüğü yer olarak anlatılan Gazze, bu dönemde Filist medeniyetinin merkeziydi.

Gazze dendiğinde zihnimizde beliren ilk görüntüler; moloz yığınları, griye boyanmış bir gökyüzü, ağlayan yüzler ve bitmek bilmeyen bir savaş döngüsü olur. Modern dünyanın bu küçücük, asfaltla kaplı parçası, bir insani krizin ve jeopolitik düğümün sarsıcı sembolüne dönüştü. Oysa bugünkü acı ve umutsuzluk tablosu, binlerce yıllık inanılmaz zengin ve karmaşık bir tarihin üzerini örten ince bir toz tabakasından ibaret. İşte bu tozu üfleyip altındaki katmanlara inerek –Gazze'yi bugünkü haline getiren tarihsel kırılmalara yakından bakarak– bugünü daha derinden kavrayabiliriz.

DÜNYANIN ESKİ ÇAĞLARINDAKI STRATEJİK KAVŞAK

Gazze'nin kaderi, şüphesiz coğrafyası tarafından belirlendi. Mısır'ı Mezopotamya'ya bağlayan, tarihin en kadim ticaret yollarından biri olan ***"Via Maris"*** *(Deniz Yolu)* üzerindeki konumu, onu çağlar boyunca ordular, tüccarlar ve yükselen medeniyetler için vazgeçilmez kıldı.

Mayıs 2019'un başlarında, ünlü [Democracy Now!] radyo programında Suriye için söylenenler, Gazze için de yankılanır adeta: ***"Burası zengindi, kültürler arasında el değiştirdi ve istilalar ile yıkımlar tarafından çiğnendi."***

Gazze aslında kadim bir yerleşim yeri değildi. Tarih sahnesine M.Ö. 15. yüzyılda, Firavunlar tarafından bir ticaret yolu üzerinde stratejik bir nokta olarak kurulduğunda çıktı. Ardından, geleneksel olarak Ege kökenli olduklarına inanılan Filistinliler *(Peleset)*, Filistin coğrafyasına hükmeden beş büyük şehirden *(Pentapolis)* biri olarak Gazze'yi yükseltti. Eski Ahit'te ise Gazze, Samson'un ihanete uğrayıp tutuklandığı ve şehrin görkemli duvarlarını yıktığı yer olarak geçer.

İzleyen yüzyıllarda şehir, dönemin süper güçleri olan Asurlular, Babiller ve Persler arasında adeta bir pinpon topu gibi el değiştirdi. Her yeni medeniyet, Gazze'de kendi izlerini bıraktı. Büyük İskender'in M.Ö. 332'deki Gazze kuşatması, bu sürecin en dramatik örneklerinden biriydi. Gazze'nin güçlü savunması ve stratejik konumu nedeniyle kuşatma aylarca sürdü ve İskender'in en zorlu askeri operasyonlarından biri haline geldi. Şehrin direnişi o kadar şiddetliydi ki, İskender bu kuşatma sırasında yaralandı. Sonunda düşen Gazze, Helenistik dünyanın bir parçası oldu. Roma İmparatorluğu döneminde canlı bir ticaret limanı olan Gazze, Bizans döneminde Hristiyanlığın önemli bir merkezi haline geldi. Kısacası, İslam öncesi Gazze; çok kültürlü, kozmopolit, stratejik bir güç merkeziydi; günümüzdeki ***"şerit"*** tanımlamasının aksine, bölgesel bir iktidar kutbuydu.

İSLAM, HAÇLILAR VE HUZURLU BİR OSMANLI DÖNEMİ

Gazze'nin tarihinde yepyeni bir bölüm, 7. yüzyılda İslami savaşçıların bölgenin kontrolünü ele geçirmesiyle açıldı. Şehir, Müslüman yöneticilerin gelişiyle şaşırtıcı bir şekilde şiddet olmadan el değiştirdi. İslam dünyasında, Hz. Muhammed'in büyük dedesi Haşim bin Abd Menaf'ın ölüm ve gömülme yeri olması sebebiyle sembolik bir öneme sahipti ve bu yüzden ***"Gazzetü Haşim"*** *(Haşim'in Gazze'si)* olarak anıldı.

Haçlı Seferleri döneminde, Gazze belli bir süre Haçlı Şövalyeleri'nin elinde kaldı *(ancak Yafa Kontları'nın doğrudan kontrolü altında asla olmadı)*. Tapınak Şövalyeleri tarafından burada güçlü bir kale inşa edildi ancak Selahaddin Eyyubi'nin başarılarıyla bölge yeniden Müslümanların eline geçti. Memlükler döneminde ise Gazze, önemli bir posta durağı ve verimli bir tarım merkezi olarak varlığını sürdürdü.

1517'de Yavuz Sultan Selim'in fethiyle başlayan 400 yıllık Osmanlı dönemi, Gazze için belki de en huzurlu ve sakin